

Bonaire is onrustig. Over een maand zet koningin Beatrix er voet aan land. Maar bijna een jaar nadat het Antilliaanse eiland op '10-10-10' een gemeente van Nederland werd, zijn de Bonairianen niet in feeststemming. Ze gaan de straat op om te demonstreren tegen de regels uit Den Haag. 'We voelen ons voor de gek gehouden.'



Plasa Machi Mimi in het hart van het eiland.

Foto Raymond Rutting / de Volkskrant

Het broeit op het lieflijke Bonaire

Van onze correspondent
Jean Mentens

KRALENDIJK Toen op 6 september Bonaire Dag werd gevierd, de officiële feestdag van het eiland, kwamen een kleine 700 eilandbewoners naar de plechtigheden om te demonstreren in plaats van om te feesten. Wie de Bonairianen kent, trok de wenkbrauwen op. Het zijn immers de geduldigste en zoetste inwoners van Caribisch Nederland. 'Protest' leek niet eens in hun woordenboek voor te komen. En dan dit.

Hun eiland is - net als Saba en St. Eustatius - bijna een jaar geleden een gemeente van Nederland geworden. Om de nieuwe gemeenten een goede startpositie te geven, werd de schuld van de eilanden door Nederland grotendeels gesaneerd. Daartegenover stonden strikte afspraken met de eilanden over deugdelijk bestuur en over budget en financiën die voortaan gecontroleerd zouden worden.

Hoe dat allemaal uitpakt, bevalt niet. Daar geven ze op Bonaire (15 duizend inwoners) steeds breder uiting aan. De tweeling Cedric en Eric Soleana zijn de organisatoren van de demonstratie op Bonaire. Ze wisten jong en oud te mobiliseren, rijk en arm, aanhangers van rivaliserende partijen en Bonairianen zowel als Nederlanders die er al lang wonen. 'Het zit ons ook hoog', zegt Eric. 'Er is zoveel beloofd waar niets van terechtgekomen is en tegelijk is er te veel veranderd in te korte tijd. We voelen ons voor de gek gehouden. Waar wel invulling aan wordt gegeven, is het niet wat we willen.'

Moeder van zeventig

Hij geeft het voorbeeld van zijn moeder. Die is al een eind in de zeventig en moet soms voor een behandeling naar Curaçao. Vroeger kreeg ze begeleiding. Eerst de vliegreis naar Curaçao en daar dan met het busje naar het ziekenhuis. Maar de nieuwe Nederlandse regels voorzien niet in vergoeding van begeleiding. Moeder kan niet meer naar Curaçao. 'Er was ons veel betere gezondheidszorg beloofd, maar dat valt bit-

ter tegen', zegt Eric Soleana. 'Je kan het ook niet aankaarten, want dan hoor je dat het vanaf 10-10-10 nu eenmaal zo is. Dat irriteert.'

Rijkvertegenwoordiger Wilbert Stolte, verbindingman tussen de eilandgemeenten en de ministeries in Den Haag, heeft er geen moeite mee te erkennen dat de invoering van de Nederlandse nieuwigheden op Bonaire niet goed is verlopen.

'De rijksoverheid heeft weinig of geen ervaring met de uitvoering van beleid', zegt hij. 'Dat doen in Nederland de lagere overheden of uitvoeringsorganen zoals de verzekeraars in de zorg. Nu moet er door die rijksoverheid zelf beleid worden uitgevoerd bij een partner op 9.000 kilometer afstand zonder dat daar nog een laag tussen zit, en ook nog eens in een cultuur die men amper kent.'

De opschriften die in de demonstratie werden megedragen hekelden vooral de fors toegenomen belastingen, de gestegen kosten van levensonderhoud, het onbegrip voor

de typisch Bonairiaanse eigenheden en de bothheid waarmee nieuwe wetten en regelgeving wordt ingevoerd.

Bij de lokale overheid is het draagvlak voor de staatkundige verandering weggesmolten. Nieuwe instituties hebben tekort aan personeel, of onvoldoende fondsen om ze draaiende te houden. Zo is er een rioolzuiveringsstation gebouwd, maar geen geld om die te laten functioneren.

'Onze cultuur, onze normen en taal, alles staat onder druk'

Er is te veel tegelijk op Bonaire afgevuurd, geeft rijkvertegenwoordiger Stolte toe. 'De veranderingen zijn niet altijd even pastoraal doorgevoerd. Maar niets is in beton gegoten. Staatssecretaris Weekers van Financiën heeft al aanpassingen aan-

gekondigd van het belastingstelsel en de aanpak in de gezondheidszorg wordt tegen het licht gehouden.'

De Bonairianen moeten er volgens Stolte vooral nog aan wennen dat er een overheid is die regels en wetten handhaaft. 'In de tijd van een centrale Antilliaanse overheid hoefde niemand op Bonaire zich veel van de regels aan te trekken. Nu wordt de wetgeving wel uitgevoerd.'

Waar aanvankelijk goed op werd gereageerd, was de inhaalslag in het onderwijs. Schoolboeken zijn gratis, maar ze komen uit Nederland. De Bonairiaanse leerlingen moeten nu berekenen hoelang het vliegen is van Amsterdam naar Marokko. Al het lesmateriaal is in het Nederlands en de angst groeit dat het Papiaments op Bonaire ten dode is opgeschreven. Ten onrechte, zegt Stolte. 'Er worden nu leraren Papiaments opgeleid voor het lokale onderwijs, dat is in de tijd van de Antillen nooit gebeurd.'

Toch verzamelt protestorganisator Soleana handtekeningen voor een re-

Bonaire in verzet



ferendum. 'Onze cultuur, onze normen, onze taal, alles staat onder druk', zegt hij. 'We willen af van het heersende systeem van wie zwijgt stemt toe.'

INTERVIEW GLENN THODÉ, GEZAGHEBBER

'Bonairiaanse politiek valt veel te verwijten'

De gezaghebber van Bonaire kapt ermee. Thodé ziet 'een onwerkbaar situatie' snel naderen.

Van onze correspondent

KRALENDIJK Glenn Thodé, de gezaghebber van Bonaire - vergelijkbaar met de burgemeester in Nederland - heeft de koningin gevraagd hem per 1 januari aanstaande ontslag te verlenen. Hij trekt het politieke gekraak op Bonaire niet meer. Thodé legt de schuld voor het mislukken van de overgang naar Neder-

landse gemeente grotendeels bij de Bonairiaanse politiek. Die valt te verwijten dat ze wel van alles wilden, maar te lang negatief tegenover Nederland hebben gestaan en zich onvoldoende gepresenteerd hebben als partner.

'Op verzoek van Bonaire is het bestuurskantoor voor de Nederlandse Cariben ook op Bonaire gekomen, maar nu het er staat worden de ambtenaren die er werken gezien als kolonisten.'

Van Bonairiaanse kant is 'veel te laks' opgetreden. 'De nieuwe situatie is niet vormgegeven door de lokale politici. Aan de andere kant is Nederland hier gekomen met een houding van 'dat gaan wij hier wel eens snel regelen'. Het superioriteitsgevoel is op het Calimero-complex ge-



Glenn Thodé

botst. We hadden gerekend op empathie en we hebben een machinerie gekregen.'

Voor de kleine Bonairiaanse gemeenschap, die in niets lijkt op Nederland, moeten oplossingen op maat gezocht worden, vindt Thodé. Als de algemene regel wordt toegepast, schiet men het doel voorbij. 'We worden te veel met een Nederlandse gemeente vergeleken', zegt hij.

'Er wordt gekeken naar de meetlat in plaats van naar het gewenste resultaat.'

'Toen de Antillen nog bestonden en we iets wilden van de centrale overheid, belden we met de minister op Curaçao.'

'Die kreeg je dan direct aan de lijn. Die zei doorgaans zonder veel omhaal dat er geen geld voor Bonaire was en dat we het zelf maar moesten zien op te lossen.'

'Nu komt de minister helemaal niet aan de lijn. In het beste geval hoor je van een ambtenaar een omslachtig verhaal. Maar o wee als je het zelf oplost, want dan is het niet goed.'

Thodé vreest dat als er niet snel wordt samengewerkt, er binnen een paar jaar dezelfde onwerkbaar situatie ontstaat als met de vroegere Antillen. 'Alleen is Willemstad dan ingeruild voor Den Haag.'